Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение
«Большенуркеевская средняя общеобразовательная школа»
Сармановского муниципального района Республики Татарстан

Рассмотрено на ШМО Руководитель ШМО __________Махубрахманова Л.Т. Протокол № 1 от 21.08.2023 г.	Согласовано Заместитель директора по УР __________Хайруллина Л.Н. Протокол № 1 от 22.08.2023 г.	«Утверждаю» Директор МБОУ «Большенуркеевская СОШ»: __________Шайхеразиева Л.Н. Приказ № 75 от 23.08.2023 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА
по родному (татарскому) языку для 3 класса

Принято на заседании
педагогического совета
Протокол № 2 от 23.08.2023 г.

Составитель: учитель начальных классов
первой квалификационной категории
Махубрахманова Л.Т.

2023-2024 учебный год.

Пояснительная записка

Рабочая программа по предмету «Родной (татарский) язык» предназначена учащимся 3 класса и рассчитана на 2023-2024 учебный год. Программа составлена на основе:
- Федеральный закон № 273-ФЗ «Об образовании в Российской Федерации» от 29 декабря 2012 года;
- Федерального государственного образовательного стандарта начального общего образования, утвержденного приказом МО и Н РФ от 6 октября 2009 г.№ 373;
- Примерная рабочая программа учебного предмета «Родной (татарский) язык» для общеобразовательных организаций с обучением на татарском языке 1-4 классы. Одобрена решением федерального учебно-методического объединения по общемуобразованию (протокол от 16 мая 2017 г. № 2/17);
- Основная образовательная программа основного общего образования МБОУ «Большенуркеевская СОШ» Сармановского района;
- Учебный план МБОУ «Большенуркеевская СОШ» на 2023-2024 учебный год, утвержденный приказом № 75 от 23.08.2023 г.

Используемые учебники:
Ч.М.Харисова, Г.Р.Шакирова. Татарский язык , часть 1. Казань: Татарское книжное издательство, 2013г.
Ч.М.Харисова, Г.Р.Шакирова. Татарский язык , часть 2. Казань: Татарское книжное издательство, 2013г.

Цель и задачи

Уроки татарского языка выполняют образовательные и культурные цели:
- цель образования - создание у учащихся представления о том, что родной язык, как и другие языки, участвует в создании научной картины мира, является надежной основой сохранения нации, самобытности народа, личности, является необходимым условием сохранения и существования общества; знакомит учащихся с основными понятиями языковой науки и на их основе развивает их символическое и логическое мышление;
— цель изучения родного языка, затрагивающая общество и личность, включает в себя развитие у учащихся способности к успешному общению – развитие разговорной и письменной речи, составление монолога, умение говорить наизусть, а также навыки грамотного письма, являющиеся показателем общей культуры.

Эти цели можно достичь при успешном решении следующих практических задач:
- развитие у детей речевого мастерства, умения мыслить и творческого воображения, умения выбирать языковые средства, соответствующие целям, задачам, условиям общения на родном языке, ведь только на своем языке человек может четко выражать свои мысли и адекватно понимать то, что говорит собеседник;
- освоение начальных знаний по лексике, фонетике и грамматике родного языка;
- обучать учащихся навыкам правильного чтения и письма, участвовать в диалоге и формулировать небольшие монологи, формировать в них речевое мастерство описательного, повествовательного, мыслительного типа;
- воспитывать позитивное отношение к родному языку как к горячим чувствам и духовным богатствам, объяснять, что в нем участвует каждый человек в сохранении многовековой культуры народа, пробуждать интерес к изучению языка, стремление к совершенствованию речи.

На этапе начального общего образования основное место занимает изучение родного языка: оно направлено на формирование функциональной грамотности и навыков общения ребенка, значение и функции языка универсальны и общительны, то есть относятся ко всему. Успехи ребенка на родном языке предопределяют качество подготовки по другим предметам.

Особенности курса обучения, уровень обучения

У учащихся начальной школы, осваивающих общеобразовательную программу, формируется позитивное отношение к устной и письменной речи как к показателю общей культуры человека. Учащиеся получают начальное образование по различным нормам татарского литературного языка (орфоэпический, лексический и грамматический), по правилам речевой литературы, исходя из поставленных при общении целей, задач и мероприятий, учатся использовать изученный материал, что является основой для выбора соответствующих языковых мероприятий при составлении несложных монологических слов и письменных текстов, для успешного выполнения коммуникативных задач. У детей формируется необходимый уровень рабочих навыков для успешного участия в собеседовании: умение вспоминать мнение собеседника, при общении четко высказывать различные мнения и свое мнение, свое отношение, задавать вопросы. Уровень обучения-базовый. Программа рассчитана на 102 часов в год (3 часа в неделю).

В соответствии с тематическим планом, учебным планом урок татарского языка в 3 классе из расчета 3 часа в неделю был составлен программный материал на 102 часов, введены часы развития связной речи. В программу внесены коррективы на основе учебного плана МБОУ “Большенуркеевская СОШ».

Примечание.Если занятия по родному(татарскому) языку совпадают с праздничными днями, то проводимые в эти дни занятия проводятся за счет объединения часов для повторения тем, схожих тем.(Согласно постановлению педсовета № 2 23 .08. 2023 и приказ № 75от 23.08.2023)

Планируемые результаты изучения учебного предмета

Название раздела	**Предметные результаты**		**Метапредметные результаты**	**Личностные результаты**
	Ученик научится	**Ученик получит возможность научится**		
Повторение прошлого в 1-2 классах Система языка (основы лингвистической науки):	сформировать правило на основе выделения важных связей; * освоить навыки самостоятельной работы; * устно объяснять по представленному плану; * использовать материальный объект, таблицу, рисунок, схемы, словари; * выполнять упражнения	использование интернета для поиска информации; * самостоятельно выбирать положения и критерии, проводить сравнение, серию и классификацию; * логическое повествование, которое включает в себя установление	Регулятивные универсальные учебные действия: * Подготовка рабочих мест для деятельности. * Научиться планировать работу с помощью учителя. * Проверка правильности работы с помощью учителя. * Умение оценивать качество работы. * Умение работать с	1) формирование гражданской основы в отношении родной республики, Родины, народа, истории страны, чувства любви к своей нации, гордости за татарство; 2) формирование социального мировоззрения, объединяющего природу, народ, культуру, религиозное разнообразие; 3) формирование

Речь, Лексика, Фонетика, График, Состав слова (морфемика), Грамматика (морфология и синтаксис); Орфография; Развитие речи.	по заданному алгоритму; *построить логическую цепочку мышления; * использование знаков (символов) в моделировании учебных задач проверка достоверности правил по таблице; * начать и завершить действия в требуемое время; * помнить правила, инструкции и совершать действия с ними; * воздержаться от нецелевых действий; * установить эффективные связи, формирование у учащихся способности к успешному общению - развитие разговорной и письменной речи, умение говорить наизусть, составление монолога, а также грамотных письменных навыков, являющихся показателем общей культуры, ознакомление учащихся с основными понятиями языкознания и развитие на их основе их символического и	эффективных отношений, получить дополнительную информацию от партнера с помощью вопросов; * составить монолог, ставить новые учебные вопросы в сотрудничестве с собеседником; * оценить значимость, смысл и потраченное время, силу учебной деятельности для себя; * прогнозировать достигнутый результат; * самостоятельно оценить свои возможности, прежде чем приступить к решению вопроса нового обучения.	простыми рабочими приборами в процессе работы (линейка, ластик, карандаш). Знание универсальных учебных действий: *Умение обращаться с учебником. *Художественное чтение текста (рассказ, стихотворение, сказка). * Текст, содержащий слова в области этнокультуры, чтение с использованием словарей. * Понимание смысла новых слов, опираясь на знакомые слова, встречающиеся в тексте. * Художественно прочитав текст, ответить на вопросы. * Ответить на непростые вопросы учителя, найти соответствующую информацию в учебнике. *Умение определять предметы, сравнения, сходства и различия. * Умение рассказывать содержание прочитанного или прослушанного небольшого текста. Коммуникативные универсальные учебные действия:	уважительного отношения к культуре, истории других народов, терпимости к мнению других; 4) принятие роли ученика, пробуждение интереса к чтению, формирование понимания личного смысла обучения; 5) развитие личной ответственности, самостоятельности ученика за свою работу, исходя из представления нравственных норм; 6) формирование эстетической потребности и чувства; 7) осознание чувств других, забота, развитие чувства милосердия, милосердия, нравственности; 8) формирование навыков взаимодействия детей с друзьями, взрослыми, развитие умения находить выход из конфликтных ситуаций; 9) формирование безопасного и здорового образа жизни, оценка различных жизненных ситуаций и действий героев литературных произведений исходя из человеческих норм; 10) формирование мотивации к творческому труду, результату работы, бережного отношения

	логического мышления. - развитие умственных способностей учащихся, умение определять языковые мероприятия исходя из содержания общения, совершенствование навыков общения детей на родном языке; - получение начального образования по фонетике, лексике, грамматике языка, создание навыков проверки изучаемых языковых единиц, - умение правильно читать и правильно писать, участие в диалогической речи, организация монологической речи; - воспитывать у учащихся уважение и любовь к родному языку, сохранять чистоту и правильность языка, прививать интерес к изучению языка. - освоение начальных знаний по фонетике, лексике, синтаксису, грамматике; - умение анализировать изученные языковые		* Умение участвовать на уроке и диалоге в различных ситуациях. * Ответы на вопросы учителя, одноклассников. * Соблюдение норм речевого этикета: Здравствуйте, прощайте, благодарите. * Умение слушать и понимать чужую речь, возможность выбора адекватных языковых мероприятий при решении различных коммуникативных вопросов (диалог, монолог, письменные тексты) ; - умение использовать язык для поиска необходимой информации из различных источников; - умение задавать вопросы; - определение и уточнение цели деятельности урока, составление плана работы, работа по плану с помощью учителя; - последовательность действий; - научиться говорить свою версию; - анализировать, сравнивать, разбирать по группам; - умение работать с таблицами, схемами, моделями	к материальным и духовным богатствам. - пробудить у учащихся интерес к изучению татарского языка, стремление; -внимательное, правильное отношение к окружающей среде через язык; - развитие мышления учащихся; - достижение самооценки, самореализации ребенка и других; - правильное владение устной и письменной речью-показатель индивидуального уровня культуры каждого человека; - правильное использование слов, присущих татарской речевой литературе (при знакомстве, прощании, сидя за столом, выражая благодарность, обращаясь, извиняясь, поздравляя и в др. случаях).

	явления; - обучение детей методам работы с текстом, книгой; - развитие образного, логического мышления, воображения учащихся, воспитание у них навыков культуры общения.			

Содержание курса

Название раздела	Краткое содержание
Лексика	Слово и его лексическое значение. Однозначные и многозначные слова, их различия. Прямое и переносное значение слова, употребление в собственной речи. Заимствованные слова в татарском языке. Синонимы и антонимы, омонимы: использование в речи. Словарное богатство татарского языка. Словари татарского языка: толковый словарь татарского языка, словари синонимов, антонимов, омонимов и их использование в учебной деятельности и повседневной жизни.
Звуки и буквы. Слог.	Повторение. Звуки и буквы. Мягкие и твердые гласные. Звонкие и глухие согласные. Парные и непарные звонкие и глухие согласные. Написание слов в транскрипциии их буквенные обозначения*([борон], [йаңгыр], [йылга], [йэфәк], [нәкъ], [йөз], [къыйыкъ],[къәләм])*. Сделать звуко-буквенный анализ слова. Показать как произносятся звонкие/глухие, парные/непарные, твердые/мягкие согласные. Слог. Перенос слов. Правильно читать и писать слова, в которые входят буквы Ь. Слова, в которые входят одинаковые согласные звуки. Запомнить их правильное написание. Алфавит. Значение алфавита при размещении книг на полке, работе со справками, словарями. Быстро и легко найти необходимую информацию из словарей, справок. Окончание. Виды окончаний (словообразовательные и падежные). Формы слов и новые слова. Сравнение их образования.
Слово. Словообразование	Словообразовательные окончания:*-чы/-че, -лык/-лек, -даш/-дәш, -таш/-тәш, -гыч/-геч, -кыч/-кеч, -кы/-ке, -гы/-ге, -лы/-ле, -сыз/- сез, -ла/-лә*.. Практический обзор значимости созданных с их помощью слов в разъяснении общего лексического смысла, обогащении речи, увеличении словарного запаса. Падежные окончания. Участие и значение различных падежных окончаний в составлении предложений.
Части речи. Имя	Смысл, вопросы, функция в предложении. Нарицательные и собственные имена

существительное. Глагол. Имя прилагательное. Местоимения. Частица. Вспомогательные части речи	существительные.Формы единственного и множественного числа. Правописание аффиксов множественного числа, притяжательности. Склонение имен существительных. Выполнение упражнений на морфологический анализ существительных. Главная буква в именах нарицательных. Окончания, составляющие форму множественного числа.. Склонение имен сушествительных по лицам. Научиться правильно выражать предмет с помощью окончаний. Склонение имен существительных по падежам. Падежи на татарском языке и их вопросы. Наряду с подобными вопросами принято ставить логические вопросы к предложениям (*урманда — нәрсәдә? кайда?; урманга — нәрсәгә? кая?*) Понимание и усвоение пословиц и поговорок, литературных текстов. Запоминание падежных окончаний и их использование. Правильноенаписание окончаний в словах с удвоенными согласными. Ударение в именах существительных. * Глагол. Значение глагола и употребление в речи. Определение глаголов, отвечающих на вопросы *нишли?* (что делает?), *нишләде?* (что делал?), *нишләр?* (что будет делать?). Спряжение глаголов. Формы настоящего, прошедшего и будущего времени. Утвердительная и отрицательная формы глаголов. Выполнение упражнений на морфологический анализ глаголов. Правописание аффиксов будущего времени изъявительного наклонения: -ар, -әр, -ыр, -ер, -р, -ачак, -әчәк, -ячак, -ячәк. * Имя прилагательное: его значение и употребление в речи. Вопросы прилагательных, выражение различных признаков предметов. Степени сравнений имен прилагательных. Выполнение упражнений на морфологический анализ имен прилагательных, увеличения словарного запаса за счет их выражений цвета лица или предмета (белый, черный), вкуса (вкусный, сладкий), формы (плоский, острый), массы (тяжелый, легкий), объема (большой, маленький), характера (мягкий, злой). Группировка прилагательных в зависимости от этого, добавление новых слов в каждую группу. Антоним и синоним прилагательных-окончание, обогащение речи. * Местоимение. Общее представление о местоимении. Личные местоимения, значение и употребление в речи. Личные местоимения 1, 2, 3-го лица, единственного и множественного числа. Склонение личных местоимений Вопросительные местоимения. Кто? использование вопроса только в отношении человека. Запомнить место ударения в вопросительных местоимениях и правильно использовать в речи. Практическое применение в речи местоимений как средство связи предложений. *Частицы *да, дә, та, тә, гына, генә, кына, кенә, ук, үк, ич, бит*. Правописание частиц. * Вспомогательные части речи , их значение в речи. Употребление их с именами существительными и местоимениями в разных падежах (*белән, саен, шикелле, өчен, аркылы, таба,хәтле, каршы, кадәр, чаклы, бирле, соң, башка*) * Предложение. Разновидности предложений по цели высказывания (повествовательные, вопросительные и побудительные). Знаки препинания в конце предложения: точка, вопросительный и

Синтаксис Словосочетание Текст. Связное предложение. Повторение прошлого в течение года	восклицательный знаки. Интонационные особенности повествовательных, побудительных, вопросительных и восклицательных предложений (практическое усвоение). Понятие о главных и второстепенных членах предложения. Подлежащее и сказуемое. Установление связи слов в предложении. Порядок слов в предложении.Понятие о нераспространенных и распространенных предложениях. * Текст. Определять тему, основную мысль текста. Определение и переименование темы безымянных текстов.Слова, необходимые для объединения частей текста: *алдан, аннан, аннан соң, аннары, (иң) ахырда, әүвәл, башлап, башта, баштан, соңында, соңыннан, элек һ.б.* Типы текстов: повествование, описание, мышление. Их основные особенности. В связи с темой занятия их устное построение, запись небольших объемов. Взаимосвязь текстовых предложений с помощью местоимений, союзами *һәм, ә, ләкин* , синонимами. Организация текстовых единиц с помощью словарного порядка. Типы текстов: повествование, описание, мышление. Их основные особенности. В связи с темой занятия их устное построение, запись небольших объемов. Изложение повествовательного текста с помощью готового или коллективно составленного плана. Написание сочинений по сюжетным рисункам и картинам на темы, связанные с жизненным опытом, наблюдением, чтением учащихся. Описание творческих работ, введение текстовых элементов мыслительного типа. Составление текстов устного характера (автобиография, адрес, заявление, пояснительная записка). Этика речи. Устные и письменные приглашения, поздравления, обращения, извинения.

Аңлатма язуы

3 нче сыйныф өчен татар теле фәненнән эш программасы түбәндәге документларга нигезләнеп төзелде:

1. Россия Федерациясенең “Мәгариф турында”гы Законы (Федеральный закон от 29.12.2012 273-ФЗ “Об образовании в Российской Федерации”).
2. Татарстан Республикасының “Мәгариф турында”гы Законы (Закон Республики Татарстан “Об образовании” № 68-ЗРТ от 22 июля 2013 года, статья 8).
3. Төп гомуми белем бирүнең Федераль дәүләт белем бирү стандарты (Россия Мәгариф һәм Фән министрлыгында 2010 нчы елның 17 нче декабрь боерыгы 1897 нче номер белән расланган).
4. 06.10.2009 нчы елда РФ Мәгариф һәм Фән министрлыгы тарафыннан расланган “Гомуми башлангыч белем бирү федераль дәүләт стандартын гамәлгә кертү” турындагы боерыгына (Приказ №373);
5. Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районының МБГББУ “Зур Нөркәй урта гомуми белем бирү мәктәбе”нең 2023-2024 нче уку елына укыту планы

Дәреслек: Ч.М.Харисова, Г.Р.Шакирова. Татар теле , 2 кисәктә. Казан: Татарстан китап нәшрияты, 2013 нче ел.

Максат һәм бурычлар

Татар теле дәресләре белем бирү һәм җәмгыятькә, мәдәнияткә бәйле максатларны үти:

— *белем бирү максаты* — укучыларда туган телнең, башка телләр шикелле үк, дөньяның фәнни картинасын тудыруда катнашуы, милләтне саклап калуда, халыкның, шәхеснең үзенчәлеген югалтмауда ышанычлы нигез, җәмгыятьнең сакланып калуына, яшәешенә зарури шарт булуы турында күзаллау булдыру; укучыларны тел фәненең төп тәгълиматлары белән таныштыру һәм шулар нигезендә аларның тамга-символик һәм логик фикерләвен үстерү;

— ана телен өйрәнүнең *җәмгыятькә һәм шәхескә кагылышлы максаты* укучыларда уңышлы аралашу сәләте булдыруны үз эченә ала – әйтмә һәм язма сөйләмне үстерү, монолог төзү, кара-каршы сөйләшү осталыгы һәм шулай ук гомуми культура күрсәткече булган грамоталы язу күнекмәләре булдыру.

Бу максатларга түбәндәге гамәли бурычларны уңышлы хәл иткәндә ирешеп була:

— балаларның сөйләм осталыгын, фикерләү сәләтен һәм иҗади хыялын *үстерү*, ана телендә аралашу максатына, бурычларына, шартларына туры килгән тел чаралары сайлый белергә күнектерү, чөнки бары үз телендә генә кеше уй-фикерләрен төгәл белдерә һәм әңгәмәдәше әйткәнне тәңгәл аңлый ала;

— ана теленең лексикасы, фонетикасы һәм грамматикасы буенча башлангыч белемнәрне үзләштерүгә ирешү;

— укучыларны дөрес уку һәм язу күнекмәләренә ия итү, диалогта катнашырга һәм зур булмаган монолог формасында тәгъбир төзәргә өйрәтү, аларда тасвирлама, хикәяләү, фикерйөртү тибындагы сөйләм *осталыгы булдыру*;

— туган телгә кайнар тойгылы һәм рухи байлыкка карата булырга тиешле уңай караш *тәрбияләү*, шул телдә халыкның күп гасырлар дәвамында тупланган мәдәниятен саклап калуда һәркемнең катнашы барлыгын аңлату, телне өйрәнүгә кызыксыну, сөйләмне камилләштерүгә омтылыш уяту.

Башлангыч гомуми белем бирү этабында туган телне өйрәнү төп урынны биләп тора: ул баланың функциональ грамоталылыгын һәм аралашу осталыгын булдыруга юнәлтелгән, телнең әһәмияте һәм вазифалары универсаль һәм гомуми, ягъни һәрнәрсәгә караган. Баланың туган телдә ирешкән уңышлары башка фәннәр буенча хәзерлек сыйфатын алдан билгели.

Курсны укыту үзенчәлекләре, укыту дәрәҗәсе (уровень)

Башлангыч мәктәпнең гомуми белем бирү программасын үзләштерүче укучыларда телдән һәм язма сөйләмгә карата, кешенең гомуми культурасы күрсәткече буларак, уңай караш формалаша. Укучылар татар әдәби теленең төрле нормалары (орфоэпик, лексик һәм грамматик), сөйләм әдәбе кагыйдәләре турында башлангыч белем алалар, аралашу вакытында куелган максат, бурыч һәм чаралардан чыгып, өйрәнгән материалны кулланырга өйрәнәләр, бу, катлаулы булмаган монологик сөйләм һәм язма текстлар төзегәндә, коммуникатив бурычларны уңышлы үтәү өчен, туры килгән тел чараларын сайлау өчен нигез булып тора.

Балаларда кара-каршы сөйләшүдә уңышлы катнашу өчен кирәк булган дәрәҗәдә эш күнекмәләре формалаша: әңгәмәдәшең фикерен искә алу, аралашканда төрле фикерләрне һәм үз фикереңне, үз карашыңны төгәл белдерергә омтылу, сораулар бирә белү. Укыту дәрәҗәсе – базис.

Программа елга 102 сәгать (атнага 3 сәгать) каралган.

Тематик план, укыту планы нигезендә 3 нче сыйныфта татар теле дәресе атнага 3 сәгать исәбеннән программа материалын 102 сәгатькә бүлеп төзелде, бәйләнешле сөйләм үстерү сәгатьләре кертелде.

Программага “Зур Нөркәй урта гомуми белем бирү мәктәбе”нең укыту планына нигезләнеп төзәтмәләр кертелде,

Искәрмә.Татар теле дәресләре бәйрәм көннәренә туры килгән очракта, бу көннәрне үтеләсе дәрес темалары кабатлау өчен бирелгән сәгатьләрне, охшаш темаларны берләштерү хисабына укытыла.(Педсовет №2 карары нигезендә 23 .08. 2023 һәм приказ № 75, 23. 08. 2023)

Татар теле фәнен өйрәнүдән көтелгән нәтиҗәләр

Бүлекләр исеме	Предмет нәтиҗәләр		Метапредмет нәтиҗәләр	Шәхси нәтиҗәләр
	Укучылар өйрәнәчәк	Укучылар өйрәнергә мөмкинлек алачак		
1-2нче сыйныфта үткәннәрне кабатлау Телнең	мөһим бәйләнешләрне аерып чыгару нигезендә кагыйдә формалаштырырга; • күнегүләрне мөстәкыйль эшләү алымнарын үзләштерергә; • тәкъдим ителгән план буенча телдән аңлатырга;	интернетны кулланып, мәгълүмат эзләргә; • мөстәкыйль рәвештә нигезләмә һәм критерийлар сайлап, чагыштыру, сериация һәм классификация башкарырга; • сәбәпле-нәтиҗәле мөнәсәбәтләр урнаштыруны үз эченә алган	Регулятив универсаль уку гамәлләре: • Эшчәнлек өчен эш урынын әзерләү. • Укытучы ярдәме белән эшне планлаштырырга	1) Туган республикага, туган илгә, халкына, ил тарихына карата гражданлык нигезләре, үз милләтен ярату, татар булуы белән

системасы (лингвистика фәненең нигезләре): Сөйләм, Лексика, Фонетика,	• материаль объект, таблица, рәсем, схемалар, сүзлекләр кулланырга; • бирелгән алгоритм буенча күнегүләр башкарырга; • фикерләүдә логик чылбыр төзергә; • уку мәсьәләләрен модельләштерүдә билгеләр (символлар) кулланырга таблица буенча кагыйдәнең дөреслеген тикшерегә; • гамәлләрне таләп ителгән вакытта башларга һәм тәмамларга; • кагыйдә, инструкцияләрне истә тотарга һәм шуларга ияреп гамәлләр кылырга; • максатка кагылышсыз гамәллләрдән тыелырга; • сәбәпле-нәтиҗәле бәйләнешләр урнаштырырга. -укучыларда уңышлы аралашу сәләте булдыру- әйтмә һәм язма сөйләмне үстерү, кара-каршы сөйләшү осталыгы, монолог төзү һәм шулай ук гомуми культура күрсәткече булган грамоталы язу күнекмәләре булдыру, укучыларны тел фәнең төп тәгълиматлары белән таныштыру һәм шулар нигезендә аларның тамга-	логик хикәяләү тө-зергә. сораулар ярдәмендә партнердан өстәмә мәгълүмат алырга; • монолог төзергә. партадаш күршең белән хезмәттәшлектә яңа уку мәсьәләләрен куярга; • уку эшчәнлегенең үзең өчен әһәмиятен, мәгънәсен һәм сарыф ителгән вакытны, көчне бәяләргә; • ирешеләчәк нәтиҗәне алдан фаразларга; • яңа уку мәсьәләсен чишүгә керешкәнче үз мөмкинлекләреңне мөстәкыйль бәяләргә.	өйрәнү. • Укытучы ярдәмендә эшнең дөреслеген тикшерү. • Эш сыйфатына бәя бирә белү. • Эш барышында гади генә эш приборлары белән эш итә белү.(линейка, бетергеч, карандаш,) Танып белү универсаль уку гамәлләре: - Дәреслек белән эш итә белү. - Хәрефләрне танып, текстны (хикәя, шигырь, әкиятне) сәнгатьле итеп уку. - Этнокультура өлкәсенә караган сүзләр булган текстны, сүзлекләр кулланып, аңлап уку. - Текстта очраган таныш сүзләргә таянып, яңа сүзләрнең мәгънәсен төшенү. - Текстны сәнгатьле итеп укыгач, сорауларга җавап бирү. - Укытучының авыр	горурлану хисләре формалаштыру; 2) табигать, халык, культура, дин төрлелеген берләштергән дөньяга социаль караш формалаштыру; 3) башка халыкларның культурасына, тарихына хөрмәтле караш, башкалар фикеренә карата түземлелек формалаштыру; 4) укучының тоткан урынын, укучы ролен кабул итү, укуга карата кызыксыну уяту, укуның шәхсән мәгънәсен аңлауны формалаштыру; 5) әхлакый нормаларны кузаллауга нигезләнеп, укучының үз эшләгән эшләре өчен шәхси җаваплылыгын, мөстәкыйльлеген үстерү;

Графика, Сүз составы (морфемика), Грамматика (морфология һәм синтаксис); Орфография; Сөйләм үстерү.	символик һәм логик фикерләвен үстерү - укучыларның фикерләү сәләтен үстерү, тел чараларын аралашуның эчтәлегеннән чыгып билгели белү, балаларның ана телендә аралашу күнекмәләрен камилләштерү; - телнең фонетика, лексика, грамматикасы буенча башлангыч белем алу, өйрәнелә торган тел берәмлекләрен тикшерә белү күнекмәләрен булдыру, - дөрес уку һәм дөрес язу күнекмәләрен булдыру, диалогик сөйләмдә катнашу, гадирәк итеп төзелгән монологик сөйләм оештыру; - укучыларда ана теленә хөрмәт һәм ярату тәрбияләү, телнең чисталыгын, дөреслеген саклау,		булмаган сорауларына җавап бирә, тиешле мәгълүматны дәреслектән таба белү. - Предметларны, чагыштыра, охшаш һәм аермалы якларын билгели белү. - Укылган яки тыңланган зур булмаган текстның эчтәлеген сөйли белү. Коммуникатив универсаль уку гамәлләре: • Дәрестә һәм төрле ситуацияләрдә диалогта катнаша белү • Укытучының, классташларның сорауларына җавап бирү; • Сөйләм этикеты нормаларын үтәү: исәнләшә, саубуллаша, рәхмәт белдерә белү. • Башкаларның сөйләмен тыңлый һәм аңлый белү. төрле коммуникатив	6) эстетик ихтыяҗ һәм хис формалаштыру; 7) башкалар хисен аңлау, кайгырта белү, шәфкатьлелек, мәрхәмәтлелек, әхлакый хисләрен үстерү; 8) балаларның дуслары, олылар белән хезмәттәшлек итү күнекмәләрен формалаштыру, конфликтлы ситуацияләрне булдырмау һәм алардан чыгу юлларын таба белүләрен үстерү; 9) куркынычсыз һәм сәламәт яшәү рәвеше формалаштыру, төрле тормыш ситуацияләренә һәм әдәби әсәрләрдәге геройларның гамәлләренә кешелек нормаларыннан чыгып бәя бирү; 10) иҗади хезмәткә, эшнең нәтиҗәсенә мотивация булдыру,

	тел өйрәнүгә кызыксыну өйрәтү. - фонетика, лексика, синтаксис, грамматика буенча беренчел белемнәрне үзләштерү; - өйрәнелгән тел күренешләрен анализлый белү; - балаларны текст, китап белән эш итү алымнарына өйрәтү; - укучыларның образлы, логик фикерләвен, күзаллавын үстерү,аларда аралашу культурасы күнекмәләре тәрбияләү.		мәсьәләләрне (диалог, монолог, язмача текстлар) чишкәндә адекват тел чараларын сайлап ала белү; -телне төрле чыганаклардан кирәкле информацияне табу өчен куллана белү; -сораулар бирә белү; -укытучы ярдәме белән дәрестә эшчәнлек максатын билгеләү һәм тәгъбир итү, эш планы төзү, план буенча эшләү; -эш-гамәлләрнең эзлеклелеген әйтеп чыгу; -үзеңнең версияңне әйтергә өйрәнү; -анализлый, чагыштыра, группаларга бүлә белү; -таблица, схемалар, модельләр белән эшли белү	материаль һәм рухи байлыкларга сак караш формалаштыру. -укучыларда татар телен өйрәнүгә кызыксыну, омтылыш уяту; -тел аша әйләнә-тирә тормышка игътибар, дөрес мөнәсәбәт булдыру; -укучыларның фикерләү сәләтен үстерү; -баланың үзенә һәм башкаларга бәя бирүенә, үз-үзен тәрбияләвенә ирешү; -дөрес телдән һәм язма сөйләмгә ия булуның һәр кешенең индивидуаль культура дәрәҗәсенең күрсәткече икәнен аңлату; -татар сөйләм әдәбенә хас булган сүзләрне дөрес куллану (танышканда,

				саубуллашканда, табын артында утырганда, рәхмәт әйткәндә, мөрәҗәгать иткәндә, гафу үтенгәндә, тәбрикләгәндә һ..б. очракларда).

3 нче сыйныфта татар теле укыту курсының эчтәлеге.

№	Бүлек исеме	Тәрбия программасының “ Мәктәп дәресе” модуле	Кыскача эчтәлек
1. 2 3..	Лексика Авазлар һәм хәрефләр. Иҗек. Сүз. Сүз төзелеше	- укытучы һәм укучылар арасында ышанычлы мөнәсәбәтләр урнаштыру, Укучылар тарафыннан укытучының таләпләрен һәм гозерләрен уңай кабул итүгә ярдәм итүче,аларның игътибарын дәрестә тикшерелә торган мәгълүматка җәлеп итү, аларны активлаштыру танып-белүэшчәнлеге; - укучыларны дәрестә кабул ителгән нормаларны үтәргә өндәү, үз-үзеңне тоту кагыйдәләре, өлкән (укытучылар) һәм яшьтәшләре белән аралашу кагыйдәләре (укучылар), уку дисциплинасы һәм үз-үзеңне оештыру принциплары; - укучыларның игътибарын өйрәнелә торган фәннең кыйммәтле аспектына җәлеп итү; - дәресләрне социаль әһәмиятле эшен оештыру, мәгълүмат – фикер алышуның инициативасы, укучыларның үз фикерләрен әйтүе анын уңаеннан фикерләр, аңа карата үз мөнәсәбәтләре; - укыту-тәрбия мөмкинлекләрен кулланып, предметны аша балаларга җаваплылык, гражданлык хисләре тәрбияләү, - үз-үзеңне тоту, кешелеклелек һәм мәрхәмәтлелек күренешләре тәрбияләү өчен, тиешле текстлар уку, бурычларны хәл итү өчен, проблемалы ситуацияләрне чишү, Класста фикер алышу;	Сүз ана теленнән белем бирүнең барлык бүлекләрендә өйрәнелә. Сүзне тикшерү һәм өйрәнү материалы итеп кабул итү. Сүз — мәгънә һәм яңгыраш бердәмлеге. Сүзнең мәгънәсе. Татар телендә сүз байлыгының зурлыгына төшенү. Дәреслекләрдәге сүзлекчәләрдән, сүзлекләрдән сүзнең аңлатмасын таба алу. Сүзнең күпмәгънәлеген һәм күчерелмә мәгънәсен гамәли күзәтү. Сүзне туры һәм күчерелмә мәгънәдә куллану. Синонимнар. Антонимнар. Омонимнар. Аларның сөйләмдәге роле. Сүзтезмә белән белдерелгән лексик берәмлекләр: *сөт өсте, эш хакы, җирҗиләге* һ.б. * Кабатлау. Авазлар һәм

	4.Сүз	- Дәрестә укучыларның интерактив эш рәвешләрен куллану: - интеллектуаль, эшлекле, ситуацион уеннар, кызыксындыру чаралары укучыларны мотивацияләү; дискуссияләр, конструктив диалог алып бару; төркем эше яки эш тәҗрибәсе алу; -укучыларны командада эшләргә һәм башкалар белән хезмәттәшле китәргә өйрәтү; - дәрескә уен процедураларын кертү, балаларны белеем алуга кызыксындыру, уңай милләтара мөнәсәбәтләрне җайга салу, сыйныфта мөнәсәбәтләр яхшы атмосфера булдыру; - өлгермәүче сыйныфташларына шефлык, остазлык оештыру, социаль әһәмиятле тәҗрибә хезмәттәшлек һәм үзара ярдәм итүләренә ирешү; - укучыларныңтикшеренүэшчәнлегенбашлапҗибәрүһәмаларгаярдәмитү; -алар тарафыннан индивидуаль һәм төркемләп тикшеренү проектларын гамәлгә ашыру кысаларында,бу укучыларга мөстәкыйль хәлитү күнекмәләрен алу мөмкинлеген бирү - теоретик проблемалар, күнекмәләр генерацияләү һәм рәсмиләштерү, үз идеяләренә,чит идеяләргә карата ихтирамлы мөнәсәбәт күнекмәләре булдыру, - эшләрен аудитория алдында, халык алдында чыгыш ясау күнекмәләрен үстерү,үз карашыңны дәлилли һәм яклый белергә өйрәтү	хәрефләр. Калын һәм нечкә сузыклар. Яңгырау һәм саңгырау тартыклар. Парлы һәм парсыз яңгырау һәм саңгырау тартыклар. Транскрипциядә бирелгән сүзләрне хәрефләр белән язу *([борон], [йаңгыр], [йылга], [йэфәк], [нәкъ], [йөз], [къыйыкъ],[къәләм]).* Сүзгә аваз-хәреф анализы ясау. Тартыкларның яңгырау/саңгырау, парлы/парсыз булуын, калын/нечкә әйтелешен, нинди хәреф белән белдерелгәнен күрсәтү. Иҗек. Сүзләрне юлдан юлга күчерү кагыйдәләре. *Ъ, Ь* хәрефләре кергән сүзләрне дөрес уку һәм язу. Янәшә килгән бертөрле аваз хәрефләре кергән сүзләр. Аларның дөрес язылышын истә калдыру. Алфавит. Китапларны киштәгә урнаштырганда, белешмәләр, сүзлекләр белән эшләгәндә алфавитның әһәмияте. Сүзлекләрдән, белешмәләрдән кирәкле информацияне тиз һәм җиңел табу. * Кушымча. Кушымчаларның төрләре (сүз ясагыч һәм сүз төрләндергеч кушымчалар). Сүз формалары һәм яңа сүзләр. Аларның

	төркемнәре. 5Исем.	- укытучы һәм укучылар арасында ышанычлы мөнәсәбәтләр урнаштыру, Укучылар тарафыннан укытучының таләпләрен һәм гозерләрен уңай кабул итүгә ярдәм итүче,аларның игътибарын дәрестә тикшерелә торган мәгълүматка җәлеп итү, аларны активлаштыру танып-белүэшчәнлеге; - укучыларны дәрестә кабул ителгән нормаларны үтәргә өндәү, үз-үзеңне тоту кагыйдәләре, өлкән (укытучылар) һәм яшьтәшләре белән аралашу кагыйдәләре (укучылар), уку дисциплинасы һәм үз-үзеңне оештыру принциплары; - укучыларның игътибарын өйрәнелә торган фәннең кыйммәтле аспектына җәлеп итү; - дәресләрне социаль әһәмиятле эшен оештыру, мәгълүмат – фикер алышуның инициативасы, укучыларның үз фикерләрен әйтүе аның уңаеннан фикерләр, аңа карата үз мөнәсәбәтләре; - укыту-тәрбия мөмкинлекләрен кулланып, предметны аша балаларга җаваплылык, гражданлык хисләре тәрбияләү, - үз-үзеңне тоту, кешелеклелек һәм мәрхәмәтлелек күренешләре тәрбияләү өчен, тиешле текстлар уку, бурычларны хәл итү өчен, проблемалы ситуацияләрне чишү, - Дәрестә укучыларның интерактив эш рәвешләрен куллану: - интеллектуаль, эшлекле, ситуацион уеннар, кызыксындыру чаралары укучыларны мотивацияләү; дискуссияләр, конструктив диалог алып бару; төркем эше яки эш тәҗрибәсе алу; -укучыларны командада эшләргә һәм башкалар белән хезмәттәшле китәргә өйрәтү; - дәрескә уен процедураларын кертү, балаларны белеем алуга кызыксындыру, уңай милләтара мөнәсәбәтләрне җайга салу, сыйныфта мөнәсәбәтләр яхшы атмосфера булдыру; - өлгермәүче сыйныфташларына шефлык, остазлык оештыру, социаль әһәмиятле тәҗрибә хезмәттәшлек һәм үзара ярдәм итүләренә ирешү; -	ясалышын чагыштыру. Сүз ясагыч кушымчалар: -*чы/-че, -лык/-лек, -даш/-дәш, -таш/-тәш, -гыч/-геч, -кыч/-кеч, -кы/-ке, -гы/-ге, -лы/-ле, -сыз/- сез, -ла/-лә.* Алар ярдәмендә ясалган сүзләрнең гомуми лексик мәгънәсен аңлату, сөйләмне баету, сүз байлыгын арттыруда әһәмиятен гамәли күзәтү. Сүз формасын ясаучы (төрләндергеч) кушымчалар. Төрләндергеч кушымчаларның җөмлә төзүдә катнашуы һәм әһәмияте. * Мәгънәсе, сораулары, җөмләдәге функциясе. Ялгызлык һәм уртаклык исемнәр. Ялгызлык исемнәрдә баш хәреф. Исемнәрнең берлек һәм күплек сан формалары. Күплек сан формасын ясаучы кушымчалар. Борын авазларына ([н], [н]), [л] авазына тәмамланган исемнәрнең күплек санда дөрес язылышы. Исемнәрнең тартым белән төрләнеше. Предметның нинди дә булса затка караганлыгын кушымчалар ярдәмендә дөрес белдерергә өйрәнү. Исемнәрнең килеш белән төрләнеше. Татар телендә килешләр һәм аларның сораулары. Килеш сораулары белән беррәттән

	6.Фигыль.	укучыларныңтикшеренүэшчәнлегенбашлапҗибәрүһәмаларгаярдәмитү; -алар тарафыннан индивидуаль һәм төркемләп тикшеренү проектларын гамәлгә ашыру кысаларында,бу укучыларга мөстәкыйль хәлитү күнекмәләрен алу мөмкинлеген бирү - теоретик проблемалар, күнекмәләр генерацияләү һәм рәсмиләштерү, үз идеяләренә,чит идеяләргә карата ихтирамлы мөнәсәбәт күнекмәләре булдыру, - эшләрен аудитория алдында, халык алдында чыгыш ясау күнекмәләрен устерү,үз карашыңны дәлилли һәм яклый белергә өйрәтү	җөмләдәге сүзләргә логик сораулар куярга гадәтләнү (*урманда — нәрсәдә? кайда?; урманга — нәрсәгә? кая?*). Килеш исемнәренең ни өчен шулай аталуын мәкаль һәм әйтемнәр, әдәби текстлар үрнәгендә аңлау һәм үзләштерү. Килеш кушымчаларын истә калдыру һәм аларны дәрес куллану. Килеш кушымчасының, сүзнең соңгы авазы белән янәшә килеп, бертөрле ике тартык хасил иткән очракларының дөрес язылышы. Исемнәрдә сүз басымы. * Мәгънәсе һәм сораулары. Фигыльнең барлыкта һәм юклыкта килүе. Сөйләмдә раслау һәм инкяр итү өчен барлык һәм юклык формаларының әһәмияте һәм аларны дөрес куллану. Хикәя фигыльнең үткән, хәзерге һәм киләчәк заманнары. Фигыль заманын, *сөйләү моменты* төшенчәсенә карап, дөрес билгеләү. Боерык фигыльләрнең мәгънәләре. Аларның зат, сан формалары. Боеруның киңәш итү, теләк, өндәү, кирәклек, мөмкинлек мәгънәләрен куллана белү. Фигыльләрнең күпмәгънәлелеге. Аларны туры һәм күчерелмә мәгънәдә куллану, сөйләм әдәплелеге таләпләрен үтәү. Сөйләмне синонимик фигыльләр куллану исәбенә сәнгатьле, җанлы

	7.Сыйфат. 8.Алмашлык.		итү. * Сыйфатның мәгънәсе, сораулары. Асыл сыйфатларны үзләштерүгә хәзерлек максатыннан, аларның зат яки предметның төсен (*ак, кара*), тәмен (*тәмле, татлы*), формасын (*яссы, очлы*), массасын (*авыр, җиңел*), күләмен (*зур, кечкенә*), холкын (*юаш, усал*) белдерүчеләре исәбенә сүз байлыгын арттыру. Сыйфатларны шуңа карап төркемләү, һәр төркемгә яңа сүзләр өстәү. Сыйфат дәрәҗәләре: төп, чагыштыру, артыклык, кимлек дәрәҗәләре. Сыйфат дәрәҗәләренең ясалышы, аларның дөрес язылышы. Сыйфатның җөмләдәге исемне ачыклап килүе, аның төрләнмәве. Сыйфатларның сөйләмдәге әһәмияте. Җөмләдә сыйфатның аергыч, хәбәр функцияләрендә килүләренә гамәли күзәтүләр. Тасвирлама тибындагы текстларда сыйфатларны төгәл һәм урынлы куллану. Антоним һәм синоним сыйфатлар исәбенә сөйләмне төгәлләндерү, баету. * Алмашлыкларның мәгънә үзенчәлегенә — зат һәм предметны атамыйча, исемен генә алмаштырып килүенә күзәтүләр. Грамматик төшенчәнең (*алмашлык*) атамасын, аның составына мөрәҗәгать итеп,

	9.Кисәкчә.		аңлату. Зат алмашлыклары. Аларның җөмләләрне бер-берсенә бәйләүдәге роле. 1 нче, 2 нче, 3 нче зат алмашлыкларын сөйләшүдә катнашучыларга мөнәсәбәтле рәвештә төркемләү: 1 нче зат — сөйләүче үзе, 2 нче зат — әңгәмәдәш, 3 нче зат — әңгәмәдә катнашмаучы. Алмашлыкларның берлек/күплек формалары, килеш һәм тартым белән төрләнүе. Сорау алмашлыклары. *Кем?* соравын затка-кешегә карата гына куллану. Сорау алмашлыкларында сүз басымының урынын истә калдыру һәм сөйләмдә дөрес куллану. Алмашлыкларны, җөмләләрне бәйләүче чара итеп, сөйләмдә гамәли куллану. **да/дә, та/тә, гына/генә, кына/кенә, ук/үк, ич, бит* кисәкчәләре. Аларның сөйләмдәге роле, аерым сүз булуы, сүз басымын үзләренә алмавы. Өйрәнелгән сүз төркемнәре белән кисәкчәләрнең кулланышы һәм дөрес язылышы. Сүз басымын кисәкчәләрне дөрес язуда файдалану (бакча*да*, бак*ча* да). * Төрле килешләрдә исемнәрнең һәм зат алмашлыкларының *белән, саен,*

	10.Бәйлекләр һәм бәйлек сүзләр. 11.Синтаксис 12.Сүзтезмә 13.Текст. Бәйләнешле сөйләм.		*шикелле, өчен, аркылы, таба,хәтле, каршы, кадәр, чаклы, бирле, соң, башка* бәйлекләре белән килүе. * Җөмләнең әйтелү максаты буенча төрләре (хикәя, сорау, өндәү). Тойгылы җөмләләр. Шул төрләргә карап, җөмлә ахырына тыныш билгесе кую. Җөмләнең баш кисәкләре. Гадәти язма сөйләмдә ия һәм хәбәрнең урыннары. Исемнәр һәм хикәя фигыльләр белән бирелгән гади хәбәрләр. Җөмләдә сүзләр бәйләнеше. Җөмләдәге сүзгә, шул сүздән башка сүзләргә сораулар кую һәм сүзтезмәдә ияртүче, ияртүче сүзләрне билгеләү. Җыйнак һәм җәенке җөмләләр. Җыйнак җөмләне, тиешле сүзләр өстәп, җәенкеләндерә белү, җәенке җөмлә эченнән баш кисәкләрне генә аерып чыгару. Тиңдәш ияле һәм тиңдәш хәбәрле җөмләләр. Тиңдәш кисәкләр арасында *һәм, я, да/дә, та/тә, ә, ләкин* теркәгечләре. * Текстның темасы һәм төп фикере. Исемсез текстларның темасын билгеләү һәм исем кую. Төп фикерне темадан аера белү һәм аларны төгәл билгеләү. Тексттагы җөмләләрнең зат алмашлыклары, *һәм, ә, ләкин* теркәгечләре һәм синонимнар ярдәмендәберләшүе. Текст берәмлекләрен сүз тәртибе

	14.Ел буена үткәннәрне кабатлау		ярдәмендә оештыру. Текст кисәкләрен берләштерүдә кирәкле сүзләр: *алдан, аннан, аннан соң, аннары, (иң) ахырда, әүвәл, башлап, башта, баштан, соңында, соңыннан, элек һ.б.* Текстларның типлары: хикәяләү, тасвирлама, фикер йөртү. Аларның төп үзенчәлекләре. Дәрес темасына бәйле рәвештә аларны телдән төзү, кечкенә күләмлеләрен язып кую. Әзер яки күмәк төзелгән план буенча хикәяләү тибындагы текстны изложение итеп язу. Сюжетлы рәсемнәр һәм картиналар буенча, укучыларның тормыш тәҗрибәсе, күзәтүләренә, укыганнарына бәйле темаларга, алдан әзерлек күреп, сочинениеләр язу. Иҗади эшләргә тасвирлама, фикер йөртү тибындагы текст элементларын кертү. Телдән эш характерындагы текстлар (автобиография, адрес, гариза, аңлатма язу) төзү. Сөйләм этикасы. Телдән һәм язып чакыру, тәбрикләү, мөрәҗәгать итү, гафу үтенү.

Календарь – тематик план

№	Дәреснең темасы	Дата		Укытучы һәм укучы эшчәнлеге төре
		план	факт	
1	Сүз. Сүзнең төп (лексик) мәгънәсе	1.09		Лексик төшенчәсен аңлату,аңлатмалы сүзлекләр белән эш,хезмәтләрне бәяләү, төзәтү; татар теленең сүз байлыгы, сүзнең лексик мәгънәсе; лексик мәгънәгә туры килгән сүзләр табу. Орфографик, аңлатмалы сүзлекләр белән эшләү. Сүзлекләрнең төрләре белән танышу. Сүзләрнең мәгънәләре, туры һәм күчерелмә мәгънә; сөйләмдә куллану
2	Аңлатмалы сүзлекләр белән эш. Бер мәгънәле һәм күп мәгънәле сүзләр	2.09		
3	Охшаш мәгънәле сүзләр-синонимнар. Сөйләмдәге роле.	4.09		Иҗади эш,сүзләрнең мәгънәләре, синоним төшенчәсе; сөйләмдә тиешлесен куллану. Уртак мәгънәле, бер-берсеннән мәгънә төсмерләре һәм язылышлары белән генә аерылып торучы сүзләрнең синоним дип аталуын өйрәнү. Синоним сүзләрне дөрес билгеләү. Аларны сүзтезмә һәм җөмлә төзегәндә дөрес куллану.
4	Капма-каршы мәгънәле сүзләр- антонимнар	8.09		Капма-каршы мәгънәле сүзләр- антонимнарны табу,белем һәм күнекмәләрне практикада куллану.
5	Әйтелеше бертөрле, мәгънәләре башка сүзләр-омонимнар .	9.09		Әйтелеше һәм язылышы яыннан бертөрле, ләкин төрле мәгънәгә ия булган сүзләр омонимнар дип атала. Омоним сүзләр арасында мәгънә уртаклыгы булмый. Омонимнар турында төшенчә бирү, аларны аера белү күнекмәсе формалаштыру..Сүзләрнең мәгънәләре, сорау кую; омоним төшенчәсе
6	Әйтелеше бертөрле, мәгънәләре башка сүзләр-омонимнар . Иҗади биремле күнегүләр. Тест.	11.09		сүзләрнең мәгънәләре, сорау кую; омоним төшенчәсе Әйтелеше һәм язылышы яыннан бертөрле, ләкин төрле мәгънәгә ия булган сүзләр омонимнар дип атала. Омоним сүзләр арасында мәгънә уртаклыгы булмый. Омонимнар турында төшенчә бирү, аларны аера белү күнекмәсе формалаштыру.
7	Авазлар һәм хәрефләр.	15.09		Парларда эш. Авазларны һәм хәрефләрне аера белү. Матур язу өстендә эш. Калын һәм нечкә сузыкларны аерып, татар телендәге сүзләрнең сингармонизм законына буйсынуын яки

				буйсынмавын аңлау.
8	Кереш диктант.	16.09		Орфограммаларны кулланып диктант язу. Алган белем күнекмәләрне тикшерү һәм бәяләү.
9	Хаталар өстендә эш. Сүз төзелеше. Сүз ясалышы.Аваз һәм хәреф турында 1-2 нче сыйныфларда үткәннәрне кабатлау	18.09		Орфография сүзенең мәгънәсен ачыклау.
10	Сузык авазлар. Иҗек.	22.09		Сүздә ничә сузык аваз, шулкадәр иҗек булу һәм иҗек чиген сүзне әйтеп, укып карап белеп булуы белән таныштыру. Матур язу өстендә эшләү. Сөйләм телен һәм фикер йөртү сәләтләрен үстерү ,иҗек төзелеше, саны, аваз һәм иҗек анализы
11	Тартык авазлар.	23.09		Тартык авазлар, яңгырау һәм саңгырау тартыкларны аеру, парлау
12	Иҗек. Сүзләрне юлдан юлга күчерү. Аваз-хәреф анализы.	25.09		Иҗек төзелеше, саны, аваз һәм иҗек анализы Сүзләрне юлдан юлга күчерү. Сүздәге иҗекләрнең саны сузык авазларга бәйле. Гадәттә һәр иҗектә бер сузык аваз була.
13	Ъ,ь хәрефләре.	29.09		Ь һәм ъ хәрефләре булган сүзләрне дөрес уку һәм язу.Нечкәлек һәм аеру, калынлык һәм аеру билгеләре; дөрес язылышына күнегүләр
14	Аваз–хәреф анализы. Я, ю, е хәрефләре.	30.09		Е хәрефенең (йы), (йе) аваз кушылмаларына, Я хәрефенең (йа), (йә) аваз кушылмаларына, Ю хәрефенең (йу), (йү) аваз кушылмаларына ия булып йөрүе буенча белемнәрен камилләштерүПарларда эш, әйтелеш һәм язылыш, аваз кушылмалары
15	“Авазлар һәм хәрефләр” темасы буенча контроль күчереп язу.	2.10		55-60 сүзле текстны, хәрефен бозмыйча, төшереп калдырмыйча, хәреф өстәмичә, урыннарын алыштырмыйча, каллиграфик дөрес язу.,текстны грамоталы һәм каллиграфик дөрес итеп күчереп язу
16	Хаталар өстендә эш. Алфавит. Иҗади биремле күнегүләр. Тест	6.10		алфавит тәртибе; аваз һәм хәреф саны, әйтелеше, исеме, язылышы; сүзлекләр белән эшләү
17	Сүз төзелеше. Тамыр һәм кушымча. Тамырдаш сүзләр.	7.10		Сүзнең мәгънәле кисәкләре: тамыр һәм кушымча, ясагыч кушымча табу. Төрләндергеч кушымча. сүз төзелеше, тамыр һәм кушымчаны билгеләү; тамырдаш сүзләр табу.

18	Сүз ясагыч кушымалар	9.10		Сүз ясалышы, ясагыч кушымчалар, алар ярдәмендә сүзләр ясалуын карау, ясау; ясалма сүзләр .Кушымчалар ике төрле була” сүз ясагыч кушымчалар һәм мөнәсәбәт белдерүче кушымчалар. Сүз ясагыч кушымчаларны аера белү.
19	Бәйләгеч кушымчалар. Бәйләнешле сөйләм “Көзге уңыш” хикәя төзеп язу.	13.10		Төрләндергеч кушымчалар, алар ярдәмендә сүзләрнең үзгәрүен күзәтү; үзгәртү,парларда эш .Кушымчалар ике төрле була” сүз ясагыч кушымчалар һәм мөнәсәбәт белдерүче кушымчаларю Җөмлә, аның чикләре, төрләре; тыныш билге-ләре,; баш кисәкләр; картина буенча укучы-ларның тормыш тәҗрибәсе, күзәтүләренә бәйле хикәя төзү; эзлеклелек, сүз тәртибе, дөрес яз
20	Хаталар өстендә эш. Иҗади биремле күнегүләр. Тест.	14.10		Укучыларның белем күнекмәләрен ныгыту Алган белем күнекмәләрне тикшерү һәм бәяләү.
21	Искәртмәле диктант.	16.10		орфограммаларны кулланып, җөмлә ахырында тиешле тыныш билгесе куеп, диктант язу; аваз-хәреф анализы; иҗеккә бүлү буенча биремнәр үтәү .
22	Хаталар өстендә эш.“Кушымчалар” темасына күнегүләр эшләү.	20.10		Хаталарны анализлау.Хаталар өстендә эш.Сүзнең мәгънәле кисәкләре: тамыр һәм кушымча, ясагыч кушымча табу. Төрләндергеч кушымча. сүз төзелеше, тамыр һәм кушымчаны билгеләү; тамырдаш сүзләр табу. Бәйләнешле сөйләм хикәя төзеп язарга өйрәтү. Алган белем күнекмәләрне тикшерү һәм бәяләү. Сүзләрнең төркемнәргә бүленеше: исем, фигыль, сыйфат, алмашлык.,хезмәтләрне анализлау; сүз ясалу төрләре, сүзләр ясау
23	Бәйләнешле сөйләм хикәя төзеп язу “Кыш килә”	21.10		
24	Сүз төркемнәре. Сүзләрнең төркемнәргә бүленеше.	23.10		
25	Исем. Мәгънәсе, сораулары, җөмләдәге роле. Искәртмәле диктант .	27.10		Исем темасы буенча белемнәрне ныгыту.Парларда эш, исем төшенчәсе, мәгънәсе, сораулары, төркеме, җөмләдәге роле
26	Ялгызлык исемнәр.	10.11		Ялгызлык исемнәргә кеше исемнәре, фамилияләр, елга, авыл, шәһәр исемнәре, хайван кушаматлары керә. Алар баш хәрефтән языла. Иҗади эш, ялгызлык төшенчәсе, төркемнәре, язылышы
27	Уртаклык исемнәр. Сүзлек диктанты.	11.11		Ялгызлык исемнәрдән кала барлык исемнәр дә уртаклык исемнәр була. Җөмлә башында гына баш хәрефтән языла, калган очракларда юл хәрефтән язылалар.,уртаклык төшенчәсе,

				язылышы, алган белемнәрне практикада куллану
28	Берлек һәм күплек сандагы исемнәр.	13.11		Исемнәрнең берлек һәм күплек санда килүе белән танышу. берлек һәм күплек сан формалары, берлектән-күплек, күплектән-берлек ясау; борын авазларын тану, күплек форма ясау, язылыш
29	Исемнәрнең килеш белән төрләнеше.	17.11		Исемнәр килеш белән төрләнә. Килеш кушымчалары сүзләрне аера белү өчен кулланыла.килеш төшенчәсе, җөмләдә бәйләүче роле, атамалары, сораулары; калын һәм нечкә төрләнеш
30	Баш килеш.	18.11		Баш килеш белән таныштыру. Җөмләдә баш килештә килгән исемнәрне табу.исемнәрне табу, сорау кую, баш килеш төшенчәсе, сораулары
31	Иялек килеш.	20.11		Иялек килеш белән таныштыру. Җөмләдә иялек килешендә килгән исемнәрне табу.Парларда эш, исемнәргә сорау кую; иялек килеш төшенчәсе, сораулары, кушымчары; калын һәм нечкә төрләнеш
32	Юнәлеш килеш.	24.11		Юнәлеш килеш белән таныштыру. Җөмләдә юнәлеш килешендә килгән исемнәрне табу.исемнәргә сорау кую; Төшем килеш белән таныштыру. Җөмләдә төшем килешендә килгән исемнәрне табу.төшем килешләре төшенчәсе, сораулары, кушымчалары; калын һәм нечкә төрләнеш; саңгырау һәм яңгырау тартыкларга, сузык авазга беткән исемгә кушымча ялгау
33	Төшем килеш.	25.11		
34	Чыгыш килеш.	27.11		Чыгыш килеш белән таныштыру. Җөмләдә чыгыш килешендә килгән исемнәрне табу.исемнәргә сорау кую; чыгыш килеш төшенчәсе, сораулары, кушымчалары; калын һәм нечкә төрләнеш; борын аваз-ларына беткән исемнәргә чыгыш килеш кушымчасы ялгау
35	Урын-вакыт килеше.	1.12		Урын-вакыт килеш белән таныштыру. Җөмләдә урын-вакыт килешендә килгән исемнәрне табу.исемнәргә сорау кую; урын-вакыт килеше төшенчәсе, сораулары, кушымчалары; калын һәм нечкә төрләнеш
36	Изложение язу “Песи баласы”	2.12		Өйрәнгән кагыйдәләргә нигезләнеп тыңлаганның эчтәлеген изложение итеп язу

37	Хаталар өстендә эш. Ныгыту күнегүләре. Исем сүз төркеме.	4.12		орфограммаларны кабатлау; яңгырау һәм саңгырауга, сузык авазга, борын авазына беткән исемнәр,аларны төрләндерү, анализлау
38	Күчереп язу.	8.12		текстны грамоталы һәм каллиграфик дөрес итеп күчереп язу
39	Хаталар өстендә эш. Фигыль.	9.12		Фигыль турында белемнәрне үстерү, ныгыту, камилләштерү.фигыль төшенчәсе, мәгънәсе, сораулары, эшне, хәрәкәтне, хәлне белдерүче фигыльләр; җөмләдәге роле
40	Фигыльләрнең барлык һәм юклык төрләре.	11.12		Фигыль барлыкта һәм юклыкта төрләнә.;барлык һәм юклык төшенчәсе, сорау кую, фи-гыльнең барлык, юклык төрен билгеләү; басым; язылыш
41	Фигыльләрнең зат-сан белән төрләнеше	15.12		Фигыльләр зат һәм сан белән төрләнә. Фигыльләр 1, 2, 3 затта һәм берлек, һәм күплек санда төрләнә. зат һәм сан төшенчәсе, фигыльләрнең төрләнеше; ия белән фигыльнең ярашуы
42	Фигыль заманнары.	16.12		Фигыль заманнары белән танышу
43	Хикәя фигыль. Хикәя фигыльнең заман белән төрләнүе.	18.12		Хикәя фигыль хәзерге заманда, үткән заман, киләчәк заманда төрләнә.
44	I яртыеллык өчен административ контроль диктант	22.12		орфограммаларны кулланып, диктант язу, фигыль темасы буенча биремнәрне үтәү
45	Хаталар өстендә эш. Хәзерге заман хикәя фигыль.	23.12		Хәзерге заман хикәя фигыль эшнең хәзер үтәлүен белдерә һәм нишли? Соравына җавап булып килә.
46	Тартык авазларга беткән фигыльләр хәзерге заманда.	25.12		тартык авазга беткән фи-гыльләргә ялганучы ку-шымчалар, калын һәм нечкә төрләнеш, зат-сан белән төрләндерү
47	Сузык авазларга беткән фигыльләр хәзерге заманда.	29.12		сузык авазга беткән фи-гыльләргә ялганучы ку-шымчалар; калын һәм нечкә төрләнеш; зат-сан белән төрләндерү
48	[п], [къ], [к] авазларына беткән фигыльләр хәзерге заманда	12.01		тамырда авазлар чират-лашуы; дөрес язу күнекмәләре
49	Бәйләнешле сөйләм “Кышкы уеннар”. Рәсем буенча хикәя төзү.	13.01		картина буенча укучы-ларның тормыш тәҗри-бәсе, күзәтүләренә бәйле хикәя төзү; өйрәнелгән сүзләр куллану,

				эзлеклелек, дөрес язылыш
50	Үткән заман хикәя фигыльнең төрләре, барлык һәм юклык формалары.	15.01		Үткән заман хикәя фигыль эшнең үткәнен белдерә. Һәм нишләгән? Соравына җавап булып килә. -ган,-гән,-кан,-кән ,билгеле һәм билгесез үткән заман, аның кушымчалары, язылышы
51	Үткән заман хикәя фигыльнең зат-сан белән төрләнеше.	19.01		үткән заман хикәя фигыльне дөрес, урынлы файдалану, төрләндерү
52	Киләчәк заман хикәя фигыль.	20.01		киләчәк заман хикәя фигыльнең белдерелеше, сораулары, кушымчалары; сөйләмдә аларны аера белү
53	Киләчәк заман хикәя фигыльнең беренче төре	22.01		киләчәк заман хикәя фи-гыльнең икенче төре; калын һәм нечкә төрләнеш; тамырда авазлар чиратлашуы
54	[П],[къ], [к]тартыкларына беткән киләчәк заман хикәя фигыльләре	26.01		Зат-сан белән төрләндерү
55	Киләчәк заман хикәя фигыльнең икенче төре	27.01		Парларда эш, киләчәк заман хикәя фи-гыльнең икенче төре; калын һәм нечкә төрләнеш; тамырда авазлар чиратлашуы
56	Боерык фигыль	29.01		Боерык фигыльне практикада куллану
57	Фигыль темасы буенча грамматик биремле диктант	2.02		орфограммаларны кулланып диктант язу; фигыльнең заманнарын билгеләү
58	Хаталар өстендә эш.Фигыльләрнең күп мәгънәлелеге	3.02		синоним, антоним фи-гыльләр һәм сыйфатлар, сөйләмдә куллану
59	Туры һәм күчерелмә мәгънәле сүзләр.	5.02		җөмләдәге роле, аларны билгели алу
60	Туры һәм күчерелмә мәгънәле сүзләр.	9.02		җөмләдәге роле, аларны билгели алу
61	Сыйфатларның сөйләмдәге әһәмияте.	10.02		Сыйфат турында белемнәрне тирәнәйтү, ныгыту, камилләштерү. -хезмәтләрне коррекцияләү; сыйфатның сөйләмдәге әһәмиятен билгеләү, кулланылышын карау Антоним сыйфатларны куллану.
62	Сүзтезмәләрдәге сыйфатлар. Антоним сыйфатлар	12.02		
63	Сыйфат дәрәҗәләре. Гади дәрәҗә.	16.02		Сыйфат дәрәҗәләре төп (гади) , чагыштыру, артыклыккимлек, сыйфат дәрәҗәләренең ясалышы, аларның дөрес язылышы
64	Чагыштыру дәрәҗәсендәге сыйфатлар	17.02		

65	Артыклык дәрәҗәсендәге сыйфатлар	19.02		
66	Кимлек дәрәҗәсендәге сыйфатлар	23.02		
67	Сыйфат темасына иҗади биремле күнегүләр. Тест биремнәре	24.02		
68	Сыйфат темасы буенча контроль диктант.	26.02		Орфограммаларны кулланып диктант язу, сүз төркемнәрен билгеләү
69	Хаталар өстендә эш. Алмашлык.	1.03		Алмашлыклар белән таныштыру.
70	Зат алмашлыклары	2.03		Алмашлыклар 1, 2, 3 зата килә һәм берлек, күплек санда төрләнәләр.
71	Берлек сандагы зат алмаш-лыкларының килеш белән төрләнеше.Сүзлек диктанты.	4.03		Берлек сандагы зат ал-машлыкларын килеш белән төрләндерү; дөрес әйтелеш һәм язылыш Зат алмашлыклары баш килешендә, иялек, юнәлеш, төшем, чыгыш, урын-вакыт килешендә төрләнәләр.
72	Күплек сандагы зат алмашлык-ларының килеш белән төрләнеше.	8.03		күплек сандагы зат ал-машлыкларын килеш белән төрләндеү; дөрес язылыш өстендә эшләү
73	Бәйләнешле сөйләм. “Без спорт яратабыз.”	9.03		Бәйләнешле сөйләм хикәя төзеп язарга өйрәтү. Зат алмашлыкларын табу, сөйләмдә куллану, тикшерү
74	Кисәкчәләр. Да,дә, та, тә	11.03		Ярдәмче сүзләрне сөйләмдә куллану, тикшерү, кисәкчәләрне билгеләү
75	Генә, кына ,бит кисәкчәләре	15.03		
76	Ич, ук-үк, һич кисәкчәләре	16.03		
77	Бәйләнешле сөйләм. “Өмәдә” хикәя язу	18.03		төрле сүзләр янында килүе; текстта кисәкчәләрне таба белү, куллану. Бәйләнешле сөйләм хикәя төзеп язарга өйрәтү.
78	Кисәкчәнең сөйләмдәге роле, язылышы.	22.03		да, дә, та, тә, гына, генә, кына, кенә, ич, бит,ук,үк кисәкчәләре, аларның мәгънәләре кисәкчәләрнең кулланы-лышы, язылышы, аерым сүз булуы; калын һәм нечкә әйтелешле кисәкчәләрне билгеләү

79	Бәйлекләр.	1.04		Бәйлекләр белән таныштыру. Төрле килешләрдә исемнәрнең һәм зат алмашлыкларының бәйлекләр белән килүен күзәтү.хезмәтләрне анализлау, ярдәмче сүз төркеме буларак бәйлек; җөмләдәге роле
80	Бәйлекләрнең исемнәр һәм алмашлыклар белән килүе	5.04		Бәйлекнең җөмләдәге роле Бәйлекләр белән таныштыру. Төрле килешләрдә исемнәрнең һәм зат алмашлыкларының бәйлекләр белән килүен күзәтү.
81	Нәрсә ул җөмлә. Сүзлек диктанты.	6.04		Парларда эш, җөмлә төшенчәсе; укылыш, тавыш куелышын тыныш билгесенә карап билгеләү; тасвирлау, фикер йөртү элементлары кертү
82	Хикәя җөмлә.	8.04		Хикәя җөмлә тыныч тойгы белән укыла.әйтелеш максаты буенча төрләрен билгеләү. Сөйләм төзү
83	Бәйләнешле сөйләм “Яз һәм кошлар”. Сорау җөмлә.	12.04		Бәйләнешле сөйләм үстерү күнегүәре.
84	Өндәү (боеру) җөмлә. Тойгылы җөмлә	13.04		Өндәү җөмләү көчле тойгы белән укыла, әмер бирү, сөенүне белдерергә мөмкин.Парларда эш, әйтелеш максаты буенча төрләре- өндәү җөмлә, белдерелеше, тыныш билгесе, җөмләләр төзү Көчле төйгы белән җөмлә төзү
85	“Җөмлә” темасы буенча күчереп язу Мәңге сүнмәс умырзаялар	15.04		текстны грамоталы һәм каллиграфик дөрес итеп күчереп язу
86	Хаталар өстендә эш. Җөмлә кисәкләре. Җөмләдә сүзләр бәйләнеше	19.04		Җөмләнең баш кисәкләре: ия белән хәбәр белән танышу. Дөрес матур язу өстендә эшләү. Сөйләм төзү һәм фикер йөртү ,җөмләнең баш һәм ияр-чен кисәкләре: ия һәм хәбәр, аларның белдерелеше, сораулары, язуда билгеләү
87	Җыйнак һәм җәенке җөмләләр.	20.04		Хезмәтләргә бергәләп бәя бирү, хаталарны төзәтү; җыйнак һәм җәенке җөмлә төшенчәсен аңлату; чагыштыру, аеру, куллану
88	Сүзтезмә. Сүзтезмәдә сүзләр бәйләнеше.	22.04		Җөмләдәге сүзгә, шул сүздән башка сүзләргә сораулар кую һәм сүзтезмәдә ияртүче, иярүче сүзләрне билгеләү Сүзтезмә төшенчәсе, аларны аера белү, сораулар кую
89	Сүзтезмәдә сүзләр бәйләнеше.	26.04		
90	Сүзтезмә темасы буенча Аңлатмалы диктант.	27.04		орфограммаларны кул-ланып диктант язу; җөмлә кисәкләрен билгеләү
91	Текст. Тема.	29.04		Текст, аның темасы, төп фикере, бүлек башы, текстның кисәкләре, алар арасындагы һәм җөмләләр арасындагы бәйләнеш, укучыларның текст планын кабатлау
92	План.Текстның өлешләре.	3.05		

				Әйтмә һәм язма сөйләм; текст, текстның өлешләре, мәгънәле кисәкләре арасында бәйләнеш; исем кую, хикәяләү, тасвирлау, фикер йөртү төрләрен аеру текстның төп уе- тема; теманы билгеләү, мисаллар китерү мәгънәле кисәкләрне билгеләп гади план төзү,план буенча эчтәлек сөйләү
93	Сөйләм этикасы. Эндәш сүзләр	4.05		Укучыларны матур һәм дөрес сөйләшә белергә өйрәтү, тылсымлы сүзләрне урынлы куллана белергә өйрәнү .Сөйләм этикасы белән танышу,план төзү; язма сөйләм нормаларын, язылыш кагыйдәләрен искә төшерү
94	Тасвирлау һәм хикәяләү текстлары. Автобиография.	6.05		Тасвирлаухезмәтләрне бергәләп бәяләү, хаталарны классификацияләү, автобиография язу үзенчәлеге Тасвирлау һәм хикәяләү текстлары төзү күнекмәсен булдыру
95	Сурәтләү һәм хикәяләү текстлары	10.05		Һәр абзацка исем кую, план төзү,эчтәлек сөйләү,орфограммаларны табу,эчтәлеген язу
96	Изложение яздыру.№3	11.05		Алган белем күнекмәләрне тикшерү һәм бәяләүТекст өстендә эш, план төзү,спорт ярышлары темасына изложение язу
97	Хаталар өстендә эш Иҗади биремле күнегүләр. Тест.	13.05		Укучыларның алган белемнәрен ныгыту һәм камилләштерү.
98	Уку елында өйрәнгән орфограммаларны ныгыту.	17.05		Алган белем күнекмәләрне тикшерү һәм бәяләү
99	Уку елында өйрәнгән сүз төзелешен ныгыту	18.05		Укучыларда язма һәм әйтмә сөйләм күнекмәләре булдыру
100	Административ (йомгаклау) контроль диктанты	20.05		Орфограммаларны кулланып диктант язу; җөмлә кисәкләрен билгеләү
101	Хаталар өстендә эш.	24.05		
102	Уку елын йомгаклау.	25.05		

Литература:

1.Татарский язык. 1, 2 часть. Учебник Ч. М. Харисов,Г. Р. Шакирова издательство “ Магариф - время” 2013 год

2.примерные программы по татарскому языку и литературе для средних общеобразовательных школ на татарском языке. 1-11 классы казанские татары.книга. издательство 2011 год

Дополнительная литература.

1. Абдрахимова Я. Х. "диктанты по татарскому языку" 1-4 класс. Казань:” Образование " - 2009.
2. Вагизов с. г. “Интересная грамматика” Казань: “образование” - 2002.
3. Абдрахимова Я. Х. “Упражнения для самостоятельной работы ” Казань: “образование” - 2007.

Интернет-ресурсы

Татарская электронная библиотека http://kitap.net.ru/;

Образовательный интернет татарском языке http://belem.r

Кулланылган әдәбият:

1.Татар теле 1 кисәк, 2 кисәк дәреслек Ч.М.Харисов,Г.Р.Шакирова “ Мәгариф- вакыт” нәшрияты 2013 ел

2. Татар телендә урта гомуми белем бирү мәктәпләре өчен татар теле һәм әдәбиятыннан үрнәк программалар. 1-11 нче сыйныфлар Казан Татар. китап. нәшрияты 2011 ел

Өстәмә әдәбият:

1.Абдрәхимова Я. Х. “Татар теленнән диктантлар” 1-4 класс. Казан: “Мәгариф” - 2009.
2.Вагыйзов С. Г. “Кызыклы грамматика” Казан: “Мәгариф” - 2002.
3. Абдрәхимова Я. Х. “Татар теленнән мөстәкыйль эшләү өчен күнегүләр” Казан: “Мәгариф” - 2007.

Интернет – ресурслар

Татар электрон библиотекасы http://kitap.net.ru/;

Татар телендә интернет белем үзәге http://belem.r

Кушымта

3 нче сыйныфта язма эшләрнең күләме һәм бәяләү нормалары

Контроль диктант – 4

Изложение - 4

Сочинение – 3

<u>Сүзлек диктантын бәяләү</u>

1. Пөхтә язылган, хатасы булмаган эшкә “5” ле куела.
2. Бер орфографик хаталы эшкә “4” ле куела.
3. 3 орфографик хаталы эшкә “3” ле куела.
4. 5 орфографик хаталы эшкә “2” ле куела.

<u>Контроль диктантны бәяләү:</u>

1. Эш пөхтә башкарылса, хатасы булмаган эшкә “5” ле куела. (Бер – орфографик, ике пунктуацион хата булырга мөмкин.)
2. Ике орфографик, ике пунктуацион яки бер орфографик, дүрт пунктуацион хаталы эшкә “4” куела.
3. Дүрт орфографик, дүрт пунктуацион яки өч орфографик, алты пунктуацион хаталы эшкә “3” куела.
4. Алты орфографик, биш пунктуацион яки биш орфографик, сигез пунктуацион хаталы эшкә “2” куела.

<u>Изложениене бәяләү</u>

1. Тема тулысынча ачылган, фактик һәм техник хаталары булмаган, стиль бердәмлеге сакланган эшкә «5» ле куела. (Бер орфографик, ике пунктуацион яки ике грамматик хатасы булырга мөмкин.

2. Текстның эчтәлеге темага нигездә туры килсә, фикерне белдерүдә зур булмаган ялгышлыклар җибәрелсә, бер-ике фактик, бер-ике техник хатасы булса, ике орфографик, ике-өч пунктуацион, бер грамматик хатасы булган эшкә«4» ле куела.

3. Язмада эчтәлек эзлекле бирелмәсә, стиль бердәмлеге сакланмаса, өч фактик, ике-өч техник хатасы булса, өч орфографик, дүрт пунктуацион, ике грамматик хатасы булган эшкә «3» ле куела.

4. Эзлеклелек, стиль бердәмлеге сакланмаса, язма эш планга туры килмәсә, фактик һәм техник хаталары күп булса, орфографик хаталарның саны дүрттән, пунктуацион хаталарның саны биштән, грамматик хаталар саны өчтән артса,«2» ле куела.

<u>Сочинениене бәяләү</u>

1. Язманың эчтәлеге темага тулысынча туры килсә, фактик ялгышлары булмаса, бай телдә, образлы итеп язылса, стиль бердәмлеге сакланса, «5» ле куела. (Бер орфографик яисә ике пунктуацион (грамматик) хата булырга мөмкин.)

2. Язманың эчтәлеге нигездә темага туры килсә, хикәяләүдә зур булмаган ялгышлыклар күзәтелсә, бер-ике фактик хата җибәрелсә, теле бай, стиль ягы камил булып, ике орфографик, өч пунктуацион (грамматик) яисә бер-ике сөйләм ялгышы булса, «4» ле куела.

3. Эчтәлекне бирүдә җитди ялгышлар, аерым фактик төгәлсезлекләр булса, хикәяләүдә эзлеклелек югалса, сүзлек байлыгы ярлы булса, стиль бердәмлеге дөрес сакланмаган җөмләләр очраса, 6 орфографик, 6 пунктуацион (грамматик) яисә өч-дүрт сөйләм хатасы булса, «3» ле куела.

4. Язма темага туры килмичә, фактик төгәлсезлекләр күп булып, план нигезендә язылмаса, сүзлек байлыгы бик ярлы булса, текст кыска һәм бер типтагы җөмләләрдән торып, сүзләр дөрес кулланылмаса, стиль бердәмлеге сакланмаса, биш орфографик, сигез пунктуацион (грамматик) яисә дүрт—алты сөйләм хатасы булса, «2» ле куела.

“5”- укучы программа материалын аңлап һәм логик эзлеклелекә үзенеңкүзәтүләрен һәм гамәли эш нәтиҗәләрен файдаланып бәя итсә, табигатьтәге күренешләр, бәйләнешләр ураштырса, дәреслектәге тексттан дөрес җавапны таба белсә, куелган сорауларга тулы җаваплар бисә;
“4”- “5” ле таләбенә туры килсә, ләкин материалны бәян иткәндә, аерым теминнарны кулланганда кайбер төгәлсезлекләр җибәрсә;
“3”- уку материалының төп эчтәлеген үзләштерсә, ләкин фактик хаталар җибәрсә, табигатьне күзәтү,гамәли эш нәтиҗәләрен файдалана белмәсә, табигатьтәгекүренешләр, объектлар, табигать һәм кеше арасында бәйләнеш булдырырга кыенсынса, ләкин күрсәтелгән җитешсезлекләрне, дәреслектән файдаланып укытучы ярдәмендә төзәтсә;
“2”- программа материалының шактый өлешен белмәсә, гамәли эшләрне укытучы ярдәмендә дә үти алмаса;
“1”- программа материалын бөтенләй белмәсә, куелган сорауларның берсенә дә җавап бирә алмаса яки дөрес җавап бирмәсә.

	Контроль диктант өчен нормалар		Сүзлек диктанты өчен
Сыйныф	I – яртыеллык	II - яртыеллык	
I	-	15 – 17 сүз	-
II	25 – 30 сүз	35 – 40 сүз	8 – 10
III	45 – 50 сүз	55 – 60 сүз	10 – 12
IV	65 – 70 сүз	75 – 80 сүз	12 – 15

Изложение өчен текстларның күләме һәр сыйныфта 15 – 20 сүзгә артыграк булл

3 сыйныфта татар теленнән диктант үрнәкләре.

Безнең бакча.

Безнең авыл тау буенда утыра. Ерак түгел бер инеш бар. Балык күп анда. Эссе көннәрдә без шул инештә су керәбез.
Мәктәп янында бакчабыз бар. Анда алмагачлар, чияләр үсә. Аларны утырткан малайлар һәм кызлар инде укып чыкканнар.
Әнә яшелчә-җимеш бакчасы. Аны без утырттык, үзебез үстерәбез. Быел кәбестә, кыяр, суган, помидор бик яхшы үсә. (53 сүз.)

Изложение

Песи.

Минем кап-кара песием бар.Үзе бик матур. Йолдызкай исемле. Иртән минем белән бергә йокыдан тора. Бергәләп зарядка ясыйбыз. Аннан соң икебез дә юынабыз. Песи юынырга су янына барып тормый. Алгы тәпиләре белән битен һәм колак артларын юа. Көндез ул ялгызы була. Шулай да үзен тәртипле тота. Безнең мәктәптән кайтуны зарыгып көтә. Рөхсәтсез бер әйбергә дә тими. Ап-ак тәпиләрен бик чиста итеп саклый. Чиста тәлинкәдән сөт эчәргә бик ярата. Безнең тәртипле песигә күршеләр дә соклана.

Текстка карата сораулар

1.Минем нинди песием бар?
2.Аның исеме ничек?
3.Иртән песи минем белән бергә нишли?
4.Көндез песи үзен ничек тота?
5.Йолдызкай нишләргә бик ярата?
6.Күршеләр песигә ни өчен соклана?

Текстны өлешләргә бүл

Минем кап-кара песием бар.Үзе бик матур. Йолдызкай исемле.

Иртән минем белән бергә йокыдан тора. Бергәләп зарядка ясыйбыз. Аннан соң икебез дә юынабыз. Песи юынырга су янына барып тормый. Алгы тәпиләре белән битен һәм колак артларын юа.

Көндез ул ялгызы була. Шулай да үзен тәртипле тота. Безнең мәктәптән кайтуны зарыгып көтә. Рөхсәтсез бер әйбергә дә тими. Ап-ак тәпиләрен бик чиста итеп саклый. Чиста тәлинкәдән сөт эчәргә бик ярата.

Безнең тәртипле песигә күршеләр дә соклана.

План төзү

1.Йолдызкай- матур песи.
2.Песинең көндәлек режимы бар.
3.Безнең песи чисталык ярата.
4.Тәртипле Йолдызкайга күршеләр дә соклана.

Ябалак.

Без урманда ябалак таптык. Ябалакның канаты имгәнгән. Ул оча алмый. Без ябалакны өйгә алып кайттык. Ябалактан тавыклар курыктылар.Ишек алдының бер почмагына ябалакка оя ясадык. Аңа ашарга, эчәргә бирдек. Ул бик тиз терелде. Ябалакта үзгәреш күренә башлады. Ябалакның иреккә чыгасы килде.

Караңгы төште. Без ябалакны иреккә очырдык. (47 сүз.)

Бирем.

1.Ябалакның,канаты,имгәнгән сүзләрен иҗекләргә бүлеп язарга.

2.Ике иҗекле сүзләрне иҗекләргә бүлеп язарга.

Контроль күчереп язу.

Татарстан.

Без Татарстанда яшибез. Татарстан бик зур һәм бай. Анда Казан, Чистай, Алабуга, Бөгелмә, Әлмәт, Җәлил, Чаллы, Түбән Кама һәм башка шәһәрләр бар.

Татарстанда зур елгалар ага. Татарстанны Идел, Кама, Агыйдел, Зәй, Ык, Мишә, Зөя, Нократ, Казансу елгалары бизи. Ул шулай ук яшел тугайларга, куе урманнарга, түгәрәк күлләргә бай.

Казан – Татарстанның башкаласы. Казанга бер мең яшь тулды. (56 сүз.)

Кыш килде.

Көз үтте. Төссез һәм соры көннәр үтеп киттеләр. Яктылык кими бара. Елгалар боз белән капланды. Кошларның күбесе җылы якка китте. Ә кайберләре бездә кышлый. Без кошларга җимлекләр ясадык. Көн саен кошларны ашаттык. Алар безгә рәхмәт әйтер. (36 сүз.)

Бирем. Янәшә тартыклар кергән сүзләрнең асларына сызарга һәм иҗекләргә аерып язарга.

Карлар ява.

Тышта ап-ак кар ява. Агач ботакларына мамыктай йомшак бәс куна. Бакча аеруча матур, ямьләнеп киткән. Володяга бу күренеш бик ошый. Ул чанасын алып урамга чыга. Алар, күрше малайлары белән бергәләп, бакча артындагы куаклыкта туйганчы уйнадылар. Йомшак карны тәгәрәтеп шар ясадылар. Ап-ак шар тәгәрәгән саен калыная, зурая бара. Балалар куаналар. Алар кардан ак аю, Кар бабай ясадылар. Аннан соң үзләре, читтән карап, рәхәтләнеп көлешәләр. (63 сүз.)

Кычытканның файдасы.

Кычытканда витамин бик күп. Кешеләр кычытканнан шулпа пешерәләр. Кычытканны, кар эремәсен өчен, кар өстенә җәяләр. Кычытканны тавыкларга турап ашатсаң, алар йомырканы күбрәк сала.

Кычытканны чапкач, без анны учмаларга бәйләдек. Ул учмаларны ферманың чормасына киптерергә элдек. Алар анда җилләп киптеләр. Кипкән кычытканны кыш көне хайваннарга ашаттык.
Кычыткан ул шундый файдалы үсемлек. (50 сүз.)
(Атилла Расих буенча.)
Бирем. <u>Кычыткан</u> сүзенең килешләрен билгеләргә.

Грамматик биремле диктант.

Мин Масрада кышны үткәрдем. Кояш карап, көннәрнең күңелен йомшартып, аны җылытып, өстенә ябынган ак юрганнарын чылатып, гөрләвекләрен агыза башлады. Тау башлары ачылып, кар астыннан чыккан урыннар яшелләнә, ташулар ага, чит җирләрдән килгән сыерчыклар сайрый, күгәрченнәр гөрли, кыш буена боегып яткан чыпчыклар да чүкелдәшә башладылар. (47 сүз.)

1. Күплектә килгән исемнәрненең асларына сызарга.
(Галиәскар Камал.Масра авылында яз башы.)
Искәрмә. Өтерләр искәртелә.
Урман сүзенә сораулар куеп, күчереп язарга.

Авылда яз.

Менә кыш та үтеп китте. Салкын көннәр, ачы бураннар күптән бетте инде. Кояш ешрак карый. Көннәр җылыта. Яңгырлар ява башлады. Күмәк хуҗалык эшчәннәре язгы эшләрне башлап җибәрделәр. Алар мул уңыш алу өчен көрәшә.

Ә мәктәп укучылары тырышып укыйлар. Дәресләр беткәч тә тырышып эшли алар: йорт тирәләрен җыештыралар, сыерчык оялары ясыйлар, яңа җырлар өйрәнәләр. Мәрьям белән Әгъләм кебек оста биючеләр дә бар. (61 сүз.)

Искәрмә<u>. Мәрьям, Әгъләм</u> сүзләрен тактага язып куярга.

1.Фигыльләрне табып, күчереп язарга

*2.*Беренче җөмләдә баш һәм иярчен кисәкләрнең астына сыз, сүз төркемнәрен билгелә.

Урманда.

Мин Казан шәһәрендә яшим. Җәйге каникулда авылга кайтам.

Беркөнне дәү әтием мине нарат урманына алып барды. Ни генә күрмәдек без анда! Кошлар сайравын тыңладык. Бурсык оясын күрдек. Эзләр дә бар иде. Аннары дәү әти нарат җиләге урынын тапты. Җиләге бик тәмле, әмма быел вак икән. Яңгыр азрак булгандыр. Бөрлегән дә җыйдык. Күлдә су коендык.

Урманда күргәннәремне мәктәптә малайларга да сөйләрмен әле.

Грамматик биремнәр.

I вариант.

1. Беренче җөмләдә баш һәм иярчен кисәкләрнең астына сыз, сүз төркемнәрен билгелә.
2. Тиешле хәрефләрне куеп яз.
   Ят…мә, вәг…дә, дәр…я, шигыр…, ал…япкыч, дөн…я, көн…як.

I I вариант.

1. Беренче җөмләдә баш һәм иярчен кисәкләрнең астына сыз, сүз төркемнәрен билгелә.

2.Тиешле хәрефләрне куеп яз.

Төн…як, табигат…, Ях…я, юн…ле, кул…яулык, сәгат.., шагыйр….

Искәртмәле диктант.

Урманнарны саклагыз!

(Кисәкчәләрнең астына сыз.)

Кешеләргә иген үстерүдә булышкан өчен кадерле ул урман. Илгә муллык, табигатькә гүзәллек биргәне, күңелләргә хозурлык өстәгәне өчен дә яратабыз без аны.

Агачлар басуларны салкын һәм коры җилләрдән саклыйлар, җиргә дым тупларга ярдәм итәләр. Су белән җил эрозиясенә каршы да көрәшәләр алар. Иген кырларын урап ала торган полосаларның да файдасы әйтеп бетергесез.

Урмансыз як сайрар кошларга да бик ярлы була бит әле ул. Ә без һәр язның сандугачлар белән килүен яратабыз. Шуңа күрә урманнарны саклагыз! (76 сүз.)

*(Натуралист язмаларыннан.)*Сайланма диктант.

1. *Нишли? Нишләде? Нишләр? сорауларына җавап булган фигыльләрне генә сайлап язарга.*

Кырда тиздән тракторлар гөрелдәр. Артларыннан бик җитди төс белән кара каргалар калмый йөрерләр. Анда май коңгызлары кортын чүпләрләр.

Нинди бердәм үзләре! Хәттә ояларын да бер тирәгәрәк ясыйлар. Оялары без яши торган җирләрдә була. Бакча һәм урам агачларында. Безнең дус күргәнлекне беләләр.

Бу шатлыкка тагын бер куаныч өстәлде. Кара каргалар белән бер үк тирәдә күңелле сабан тургайлары күренде. Алар туган якларын сагынып кайтканнар. Язның күген, киң кырын сагынганнар. (67 сүз.)

(Гарәфи Хәсановтан.)

Язгы урман.

Апрельаенда көннәр озая. Авыл янындагы коры елгада кар ята, ә урманда тәүге чәчәкләр күренә, бүре курысы куаклары алсу утлар кабыза.

Чикләвек куаклары да язгы бәйрәмне башлап җибәрәләр. Алтын алкалары бигрәк матурлар. Умарта кортлры алтын алкаларга сыралар, Кызыл чәчәкләргә куналар. Тегe ал чәчәкләрне дә читләтеп узмыйлар. Хәйләкәр дә соң куаклар. Ал яки кызыл чәчәкләр – шул алтын кортлар күрсен өчен, ә алка чәчәкләр – җил тоткарлмый үтсен өчен: язгы җил чәчәк тузаннарын очыра. (69 сүз.)

*(Гарәфи Хәсәновтан.)*Бирем. Хикәядән өч гади дәрәҗәдәге сыйфат сайлап язарга һәм чагыштыру дәрәҗәсендә күрсәтергә.

Бәяләү нормалары һәм критерийлар

1. Эш пөхтә башкарылса, хатасы булмаган эшкә “5” ле куела. (Бер – орфографик, ике пунктуацион хата булырга мөмкин.)
2. Ике орфографик, ике пунктуацион яки бер орфографик, дүрт пунктуацион хаталы эшкә “4” куела.
3. Дүрт орфографик, дүрт пунктуацион яки өч орфографик, алты пунктуацион хаталы эшкә “3” куела.
4. Алты орфографик, биш пунктуацион яки биш орфографик, сигез пунктуацион хаталы эшкә “2” куела.